

DOI: 10.25140/2411-5215-2021-4(28)-136-142

УДК 336.3:339.17

JEL Classification: F12, L15

Ельгувірі Хатім

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» (Київ, Україна),

E-mail: gweri.hatem@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-3125-4211>**ВПЛИВ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА МІЖНАРОДНУ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ КОМПАНІЙ
ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ**

У статті розглянуто питання проблеми впливу якості продукції на міжнародну конкурентоспроможність на прикладі фармацевтичної галузі України. З метою підвищення рівня конкурентоспроможності компанії повинні формувати конкурентні стратегії та виробляти конкурентну поведінку на міжнародних ринках. Вітчизняні компанії фармацевтичної галузі залучені у глобальні виробничо-збутові ланцюжки, які сприяють підвищенню рівня міжнародної конкурентоспроможності українських фармацевтичних компаній. Україна імпортує більшу частину фармацевтичної продукції з-за кордону, а власною фармацевтичною продукцією країна може забезпечити близько третини населення. Підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності сприятиме зростанню експорту, що досягається завдяки управлінню якістю продукції. У статті розраховано індекс участі України у міжнародній кооперації фармацевтичного сектору та побудована багатofакторна регресійна модель, яка дозволила проаналізувати міжнародну конкурентоспроможність фармацевтичних компаній за допомогою одного з головних чинників – обсяг експорту вітчизняної фармацевтичної продукції. Було доведено вплив якості продукції на міжнародну конкурентоспроможність вітчизняних компаній фармацевтичної галузі.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність; фармацевтична продукція; якість продукції; система управління якістю; сертифікати якості.

Рис.: 1. Табл.: 4. Бібл. 12.

Постановка проблеми. Якість продукції є одним із найбільш значущих показників діяльності компанії, що визначає конкурентоспроможність на міжнародному рівні. В умовах глобалізації всі суб'єкти господарської діяльності намагаються стати більш конкурентоспроможними, завоювати нові ринки збуту. Це стосується і вітчизняних компаній фармацевтичної галузі, де конкурентоспроможність товару виступає визначальною характеристикою успішності ведення бізнесу. Для підвищення конкурентоспроможності компанії використовують різні інструменти оптимізації своєї діяльності, але насамперед змінюють підходи до управління якістю продукції. У сучасних умовах безпосередньої взаємодії українських та іноземних компаній питання впливу якості продукції на міжнародну конкурентоспроможність у фармацевтичній галузі України стало центральним і актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні питання якості продукції як на теоретичному, так і практичному рівні завжди були в центрі уваги науковців, практиків та фахівців, серед яких слід відзначити роботи Дж. Антіла [1], Дж. Сетіджон [2], Д. Гарвін [3] та багатьох інших; серед вітчизняних учених слід відзначити роботи С. Безродної [4], С. Малиша [5], О. Саліхової [6] та багатьох інших. Поєднання якості і конкурентоспроможності знайшло відображення в працях О. Продіус [7], О. Шаманської [8].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Водночас недостатньо повно розкрито проблему впливу якості як одного з найбільш значущих факторів та забезпечення системи управління якістю на міжнародну конкурентоспроможність компаній, зокрема у фармацевтичній галузі. Слід зазначити, що питання та проблема вдосконалення якості продукції як основи підвищення міжнародної конкурентоспроможності в сучасних умовах глобалізації мають бути враховані в практичній діяльності компаній.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтування підходів до якості як одного зі значущих факторів підвищення міжнародної конкурентоспроможності компаній фармацевтичної галузі.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Виклад основного матеріалу. Міжнародне конкурентне середовище та глобалізація як екзогенні чинники стають ефективним і вже перманентним засобом підтримки урізноманітнення та послаблення внутрішньої концентрації національного бізнесу, подолання інерції і негнучкості, які блокують або уповільнюють конкуренцію і творчі засади розвитку всього нового. Зростаюча глобалізація ринків товарів та послуг демонструє, зокрема, ту реальність, що все більша частка продукції, виробленої в розвинених країнах, включає елементи іноземного виробництва. Отже, питання міжнародної конкурентоспроможності та належної міжнародним стандартам якості продукції не ототожнюється вже виключно з країнами Золотого мільярду. Хоча більша частина зовнішньої торгівлі припадає саме на розвинуті країни світу. Крім того, більшість зовнішньоторговельних операцій відбувається між материнськими компаніями, які базуються у високорозвинутих країнах та дочірніми компаніями, які найчастіше представлені у країнах, що розвиваються. Таким чином, відбувається зміна національних позицій у міжнародній торгівлі та економіці.

Саме через глобальні виробничо-збутові ланцюги, яким завдячується формування та диверсифікація джерел глобальної доданої вартості, досягаються нові можливості для включення бізнесу країн з порівняно низьким та середнім рівнем технологічного розвитку, переважно країн, що розвиваються, у процеси світової торгівлі та виробництва в XXI столітті, хоча такі можливості часто мають суперечливі наслідки та ефекти, а не лише значні переваги.

Варто зазначити, що найбільше виробників фармацевтичної продукції, які представлені на міжнародному ринку, – це виробники США, Японії, Великої Британії, Франції, Німеччини, Нідерландів, Іспанії, Італії, Швейцарії, частка яких перевищує 75 %. [9]. Ключем до підвищення конкурентоспроможності та стратегії завоювання ринків збуту, в тому числі міжнародного, є забезпечення необхідного рівня якості, що одночасно наділяє продукцію новими властивостями і робить її привабливою для споживачів. Якість у фармацевтичній галузі оцінюється як така, що відповідає або не відповідає вимогам певних стандартів, зокрема ISO 9001 та ISO 14001.

Зазначимо, що у 2020 році в Україні було видано 1465 сертифікатів якості ISO 9001 та 342 сертифікати ISO 14001 за усіма секторами економіки. У секторі фармацевтики у 2020 році було видано 14 сертифікатів якості ISO 9001 та 2 сертифікати ISO 14001 (для порівняння у 2009 році було видано 30 і 2 сертифікатів відповідно) [10]. Отже, за десять років констатуємо чинних у фармацевтичному секторі сертифікатів ISO 9001 зменшилось удвічі. Щодо чинних сертифікатів ISO 14001, то їхня позиція залишилася незмінною. У фармацевтичному секторі на рівні світової економіки у 2020 році припадало 2999 сертифікатів ISO 9001 і 1239 сертифікатів ISO 14001 (табл. 1).

Таблиця 1

Сертифікати якості деяких країн світу у фармацевтичному секторі, 2020 рік

Держави	Чинні сертифікати ISO 9001	Чинні сертифікати ISO 14001
Китай	827	452
Індія	262	102
Пакистан	143	99
Німеччина	547	35
США	22	30
....		
Румунія	31	13
Словаччина	12	5
Угорщина	18	9
<i>Україна</i>	<i>14</i>	<i>2</i>
Загалом	2999	1239

Джерело: складено автором на основі [10].

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Статистика свідчить, що кількість сертифікованих фармацевтичних компаній в Україні в порівнянні з іншими країнами дуже мала. На підставі цього можна зробити висновок, що міжнародна конкурентоспроможність українських компаній фармацевтичної галузі є низькою, водночас є перспективи її підвищення. Чому в Україні такі низькі показники сертифікації компаній у фармацевтичному секторі? Поясненням є декілька причин:

- по-перше, суттєво на вітчизняний фармацевтичний сектор вплинула світова фінансова криза 2008-2009 рр., коли впали показники сертифікації в галузі фармацевтики;

- по-друге, недовіра багатьох українських власників бізнесу до системи управління якістю, оскільки до сих пір обговорюється ідея «малопридатних» для пострадянських умов західних канонів ведення бізнесу. Така думка ґрунтується на неправильному уявленні очікуваного ефекту від впровадження системи управління якістю. Водночас зазначимо, що при більш ретельному вивченні даного питання завжди з'ясовується, що в таких випадках системи управління якістю впроваджували тільки формально, з метою отримання сертифіката, численні вимоги стандарту 9001 не виконані, або виконані неправильно, персонал не проходив навчання з управління якістю, а керівництво не брало участі в проєкті формування, впровадження та підтримки системи управління якістю, що є демотивуючим фактором для персоналу. За таких умов очікувати від системи управління якістю будь-якої користі не доводиться;

- по-третє, ще однією причиною низьких результатів сертифікації України є складна економічна й політична ситуація, яка продовжується всі роки незалежності. Загострення конкурентної боротьби на міжнародних ринках, побудова нових логістичних мереж, подорожчання енергоносіїв, антитерористична операція на сході країни та війна з лютого 2022 року, а також ще багато інших факторів негативно впливають на суб'єктів фармацевтичного ринку в Україні. Війна має безпосередній вплив на діяльність компаній у всіх галузях, у тому числі й фармацевтичної галузі. Так, зокрема, у цих компаній відбувається трансформація змін у комунікаціях із персоналом, прискорення процесів прийняття рішень, у тому числі в контексті скорочення витрат і економії (ресурсів, часу), розробка нових логістичних маршрутів, замороження інвестиційних проєктів (середньо- і довгострокових), проєктів розширення бізнесу та виходу на інші міжнародні ринки, зміни стратегій з урахуванням різних можливих сценаріїв тощо.

Деякі фармацевтичні компанії України були залучені до міжнародних виробничих мереж. Індекс участі України в міжнародних виробничих мережах та збільшення зусиль щодо впровадження системи управління якістю на фармацевтичних підприємствах позитивно вплинули на міжнародну конкурентоспроможність галузі та експорт фармацевтичної продукції. Загальні обсяги експорту за останнє десятиліття фармацевтичної продукції за роки, динаміка та відсоток у загальному експорті країни наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Експорт фармацевтичної продукції України за 2001-2020 рр.

Рік	Експорт, тис. дол.	% до попереднього року	УКТЗЕД 30 – фармацевтична продукція, тис. дол.	% до попереднього року	у % до загального обсягу експорту
1	2	3	4	5	6
2010	5 074 4291,2	129,5	198 731,4	132,5	0,39
2011	67 594 102,7	133,2	194 866,4	98,1	0,29
2012	67 779 842,2	100,3	243 106,9	124,8	0,36
2013	62 305 927,3	91,9	250 849,6	103,2	0,40
2014	53 901 689,1	86,5	255 591,6	101,9	0,47
2015	38 127 149,7	70,7	155 441,6	60,8	0,41
2016	36 361 711,2	95,4	184 182,8	118,5	0,51

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6
2017	43 264 736	119	192 111,3	104,3	0,44
2018	47 334 987	109,4	216 178	112,5	0,46
2019	50 054 605,8	105,7	250 792,2	116	0,50
2020	49 191 824,5	98,3	268 221,7	106,9	0,55

Джерело: складено автором самостійно за [11].

Рівень конкурентоспроможності вітчизняних фармацевтичних компаній можемо оцінити завдяки розрахунку участі України в міжнародних виробничих мережах. Авторські розрахунки наведені в таблиці 3.

Таблиця 3

Індекс участі України в міжнародній кооперації фармацевтичного сектору

Рік	Експорт України, млн дол.	Імпорт України, млрд дол.	Експорт та імпорт світу, млрд дол.	ВВП України, млн дол.	ВВП світу, млрд дол.	Індекс участі України в міжнародній кооперації
2010	209	2,23	436	136 419	66272,6	2,717593
2011	206	2,71	470	163 160	73684,4	2,801893
2012	257	3,16	471	175 781	75257,2	3,105991
2013	257	3,16	491	183 310	77394,2	2,93823
2014	264	2,48	524	131 805	79334,9	3,151993
2015	170	1,44	502	90 615	74985,7	2,653998
2016	188	1,65	513	93 270	76173,8	2,926118
2017	199	2,06	554	112 154	81056,9	2,947011
2018	225	2,3	608	130 832	86115,3	2,733532
2019	251	2,21	636	153 781	87445,1	2,200327
2020	-	-	-	142 250	84884,2	-

Джерело: [11; 12].

Для подальшого дослідження впливу якості продукції на міжнародну конкурентоспроможність компанії була побудована багатофакторна регресійна модель із використанням програмного продукту E-Views. Міжнародну конкурентоспроможність фармацевтичних компаній розглядаємо за допомогою одного з головних чинників – обсяг експорту вітчизняної фармацевтичної продукції. Наша гіпотеза полягає в тому, що на підвищення міжнародної конкурентоспроможності фармацевтичних компаній, а це, у свою чергу, засвідчує саме зростання обсягів експорту їхньої продукції, здійснюють вплив такі фактори, як обсяг реалізованої фармацевтичної продукції, препаратів та матеріалів (РНР), кількість сертифікатів фармацевтичних компаній (S, як ISO 9000, так і ISO 14001) та індекс участі України в міжнародній кооперації фармацевтичного сектору (I).

Загальний вигляд моделі факторів впливу зовнішніх змінних на експорт продукції фармацевтичних компаній, що визначає міжнародну конкурентоспроможність було описано рівнянням:

$$E = C(1)*RHP + C(2)*I + C(3)*S + C(4). \quad (1)$$

На основі регресії була побудована кореляційна матриця, яка дозволяє встановити взаємозв'язок між обраними змінними (табл. 4).

Таблиця 4

Кореляційна матриця

коефіцієнти	E	РНР	I	S
E	1	0,7901	0,6569	-0,2674
РНР	0,7901	1	0,5522	-0,5976
I	0,6569	0,5522	1	-0,6246
S	-0,26745	-0,5976	-0,6246	1

Джерело: побудовано автором.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Відповідно до даних матриці, спостерігаємо сильну позитивну кореляцію між Е (експортом) та РНР (виробництвом) – коефіцієнт кореляції становить 79 %; сильна кореляція між Е та І (Індекс Учасі України в міжнародній кооперації) – 65,7 % та наявна негативна кореляція між S та Е – коефіцієнт кореляції становить 26,7 %. Можна стверджувати, що збільшення рівня міжнародної конкурентоспроможності на основі експортної орієнтації фармацевтичної галузі відбувається передусім на основі збільшення обсягів виробництва й залучення України до міжнародної кооперації у фармацевтичному секторі; чинні сертифікати якості для галузі є необхідними і несуть витрати для фармацевтичних компаній.

Запропонована й побудована модель пройшла перевірку на прогнозну якість: звертаємо увагу на критерій MAPE (середня абсолютна похибка). Для кожного інтегрального показника ризику визначається підхід, який дозволяє покращити мінімальну помилку прогнозу. У нашому випадку критерій MAPE (в Actual $Y = E$) = 5,39 % (на цей відсоток відбуватиметься відхилення від фактичних значень), що означає досить високу точність прогнозу (рис. 1). Прогноз показує подальше зростання експорту вітчизняної фармацевтичної продукції з можливими скачками до падіння, що у фармацевтичній галузі буде пов'язане з впливом зовнішніх факторів.

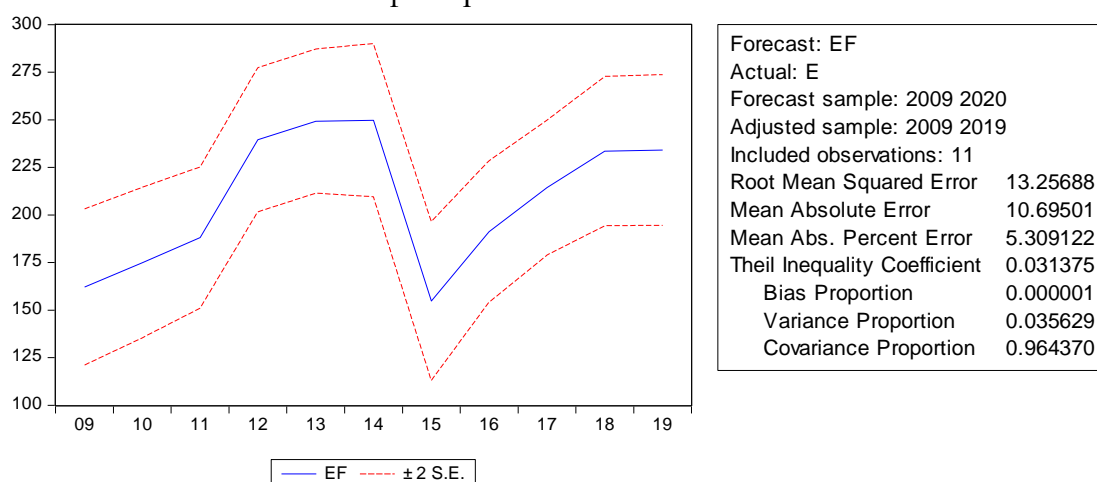

Рис. 1. Прогнозна модель факторів впливу зовнішніх змінних на експорт
Джерело: побудовано автором.

Було перевірено модель на гетероскедастичність та автокореляцію, залишки на нормальність (статистика Жакка-Бери). Перевірка на гетероскедастичність за різними критеріями засвідчує прийняття нульової гіпотези, перевірка на автокореляцію довела її відсутність. Таким чином, маємо загалом рівняння статистично значиме, високий коефіцієнт детермінації, усі змінні в моделі значимі, відсутня гетероскедастичність, автокореляція першого та вищого порядків. Результати моделі довели її адекватність та високу якість. Це рівняння показує залежність експорту фармацевтичної продукції від обсягу реалізованої продукції, наявності сертифікатів якості та індексу участі України у міжнародній кооперації у фармацевтичному секторі. Формула рівня міжнародної конкурентоспроможності фармацевтичної продукції на основі зростання експорту та зайняття належної ніші на міжнародному ринку має вигляд:

$$E = 0,0953 * RHP + 115,3359 * I + 3,4586 * S - 291,5848. \quad (2)$$

Висновки. Якість, завдяки своїм властивостям здійснює вплив на міжнародну конкурентоспроможність фармацевтичних компаній. У процесі дослідження міжнародної конкурентоспроможності компаній нами було виявлено, по-перше, що в разі зростання обсягів виробництва зростає і обсяг експорту; по-друге, суттєво зростає експорт фармацевтичної продукції (на 115 одиниць) при зростанні на одну одиницю індексу участі України в міжнародній кооперації; по-третє, збільшення кількості сертифікатів якості у фармацевтичних виробників на одну одиницю сприятиме збільшенню експорту продукції на три одиниці.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Отже, у сукупності зростання якості фармацевтичних товарів в Україні та участь у міжнародній кооперації суттєво покращать конкурентні позиції вітчизняних фармацевтичних компаній на міжнародному ринку. Отже, ми стверджуємо, що перспективними заходами зростання конкурентоспроможності українських фармацевтичних підприємств є подальша розробка й запровадження системи управління якістю.

Водночас слід підкреслити, що останні двадцять років провідні українські фармацевтичні підприємства активно впроваджують у свою діяльність систему управління якістю, зокрема на основі моделі стандарту ISO 9001 при спільній реалізації принципів GMP, що є складним і відповідальним процесом. Серед таких вітчизняних компаній слід відзначити ПАТ «Фармак» (м. Київ), ВАТ «Науково-виробничий центр» Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод (м. Київ), ПрАТ «Біофарма» (м. Київ), ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я» (м. Харків) тощо. Це сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності даних компаній як на національному ринку, так й на міжнародному.

Список використаних джерел

1. Anttila J. Understanding quality – conceptualization of the fundamental concepts of quality [Electronic resource] / J. Anttila & K. Jussila // *International Journal of Quality and Service Sciences*. – 2017. – Vol. 9(3/4) – Pp. 251-268. – DOI: <https://doi.org/10.1108/IJQSS-03-2017-0020>.
2. Setijono Djoko. Model and principles of stakeholders-oriented quality management based on radical (discontinuous) improvement – a modern re-interpretation of TQM and CWQC? [Electronic resource] / Setijono Djoko // *International Journal of Quality and Innovation*. – 2010. – № 1:2. – Pp. 167-183. – Accessed mode: <https://www.inderscienceonline.com/doi/abs/10.1504/IJQI.2010.034646>.
3. Garvin David A. Competing on the Eight Dimensions of Quality. *Harvard Business Review* [Electronic resource]. – Accessed mode: https://slunik.slu.se/kursfiler/F%C3%960349/10294.1314/Garvin_8_qual_dim.pdf.
4. Безродна С. М. Управління якістю / С. М. Безродна. – Чернівці, 2017. – 174 с.
5. Малиш С. В. Концепції якості: погляди основоположників / С. В. Малиш // *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія : Економіка*. – 2012. – № 2 (36). – С. 214-222.
6. Саліхова О. Високотехнологічне фармацевтичне виробництво в Україні: виклики євроінтеграції / О. Саліхова, Д. Гончаренко // *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. – 2021. – № 5. – С. 128-154. – DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2021\(118\)08](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2021(118)08).
7. Продіус О. Управління якістю як фактор підвищення конкурентоспроможності продукції / О. Продіус // *Економіка та управління підприємствами*. – 2017. – Вип. 18. – С. 89-93.
8. Шаманська О. І. Система управління якістю як невід'ємна складова конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс] / О. І. Шаманська // *Ефективна економіка*. – 2014. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3363>.
9. Костюк Г. Конкурентоспроможність фармацевтичної промисловості України [Електронний ресурс] / Г. Костюк // *Ефективна економіка*. – 2013. – № 11. – Режим доступу: https://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_94.
10. ISO 9000:2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.istu.edu/docs/education/fgos_14/ISO_9000-2005rus.pdf.
11. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. The Observatory of Economic Complexity (OEC) [Electronic resource]. – Режим доступу: <https://oec.world/en/profile/hs92/pharmaceutical-products?yearSelector1=tradeYear11&yearSelector4=tradeYear6>.

References

1. Anttila J. & Jussila K. (2017). Understanding quality - conceptualization of the fundamental concepts of quality. *International Journal of Quality and Service Sciences*, 9(3/4), S. 251-268. <https://doi.org/10.1108/IJQSS-03-2017-0020>.
2. Setijono Djoko. (2010). Model and principles of stakeholders-oriented quality management based on radical (discontinuous) improvement – a modern re-interpretation of TQM and CWQC? *International Journal of Quality and Innovation*, (1:2), 167-183. <https://www.inderscienceonline.com/doi/abs/10.1504/IJQI.2010.034646>.

3. Garvin David A. Competing on the Eight Dimensions of Quality. *Harvard Business Review*. https://slunik.slu.se/kursfiler/F%C3%960349/10294.1314/Garvin_8_qual_dim.pdf.
4. Bezrodna, S.M. (2017). *Upravlinnia yakistiu [Quality Management]*.
5. Malysh, S. V. (2012). Kontseptsii yakosti: pohliady osnovopolozhnykiv [Concepts of quality: the views of the founders]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu: Serii: Ekonomika –Scientific Bulletin of Uzhhorod University: Series: Economics*, (2(36)), 214–222.
6. Salikhova, O., Honcharenko, D. (2021). Vysokotekhnolohichne farmatsevytchne vyrobnytstvo v Ukraini: vyklyky yevrointehratsii [High-tech pharmaceutical production in Ukraine: challenges of European integration]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo – Foreign trade: economics, finance, law*, (5), 128-154. [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2021\(118\)08](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2021(118)08).
7. Prodius, O. (2017). Upravlinnia yakistiu yak faktor pidvyshchennia konkurentospromozhnosti produktii [Quality management as a factor in increasing the competitiveness of products]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy – Economics and management of enterprises*, 18, 89-93.
8. Shamanska, O. I. (2014). Systema upravlinnia yakistiu yak nevidiemna skladova konkurentospromozhnosti pidpriemstva [Quality management system as an integral part of enterprise competitiveness]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, (9). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3363>.
9. Kostiuk, H. (2013). Konkurentospromozhnist farmatsevytchnoi promyslovosti Ukrainy [Competitiveness of the pharmaceutical industry of Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*. https://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_94.
10. ISO 9000:2005. https://www.istu.edu/docs/education/fgos_14/ISO_9000-2005rus.pdf.
11. Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy [State Statistics Committee of Ukraine]. <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. The Observatory of Economic Complexity (OEC). <https://oec.world/en/profile/hs92/pharmaceutical-products?yearSelector1=tradeYear11&yearSelector4=tradeYear6>.

Отримано 28.11.2021

UDC 336.3:339.17

Hatim Sidieg Mohamed Elguwiri

Graduate student

KROK University (Kyiv, Ukraine)

E-mail: gweri.hatem@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-3125-4211>

INFLUENCE OF PRODUCT QUALITY ON INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF DOMESTIC PHARMACEUTICAL COMPANIES

The article considers the issues of the impact of product quality on international competitiveness on the example of the pharmaceutical industry of Ukraine. In order to increase the level of competitiveness, companies must form competitive strategies and develop competitive behavior in international markets. Domestic companies in the pharmaceutical industry are involved in global production and sales chains, which help increase the level of international competitiveness of Ukrainian pharmaceutical companies. Ukraine imports most of its pharmaceutical products from abroad, and the country can provide about a third of its population with its own pharmaceutical products. Increasing the level of international competitiveness will contribute to the growth of exports, which is achieved through product quality management. The article analyzes the certification of some countries in the pharmaceutical sector. The author calculated the index of Ukraine's participation in the international cooperation of the pharmaceutical sector on the basis of export-import of domestic pharmaceutical products and GDP of Ukraine and the world. The author also constructed a multifactor regression model, which allowed to analyze the international competitiveness of pharmaceutical companies using one of the main factors - the volume of exports of domestic pharmaceutical products. Our hypothesis is that the increase in the international competitiveness of pharmaceutical companies, which in turn indicates the growth of exports of their products, is influenced by factors such as: the volume of sold pharmaceutical products, drugs and materials, the number of certificates of pharmaceutical companies and participation index of Ukraine in the international cooperation of the pharmaceutical sector. Thus, we proved the impact of product quality on the international competitiveness of domestic pharmaceutical companies.

Key words: international competitiveness, pharmaceutical products, product quality, quality management system, quality certificates.

Fig.: 1. Table: 4. Reference: 12.